

Remissvar: Att leva som andra - Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Utveckling av arbetet gentemot äldre personer med LSS-insatser

FUB Malmö välkomnar Funktionsstödsförvaltningens initiativ att stärka stödet för äldre personer med insatser enligt LSS. Förslaget ligger i linje med både LSS intentioner om goda levnadsvillkor och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).

1. Rätten att åldras som andra – CRPD artikel 19, 25 och 28

CRPD tydliggör rätten att leva självständigt och delta i samhällslivet (artikel 19). Artikel 25 och 28 betonar rätten till hälsa och social trygghet på lika villkor genom hela livet. Äldre personer inom LSS ska därför ges stöd som möter både funktionsrelaterade och åldersrelaterade behov.

2. Särskilda LSS-boenden för äldre – i linje med artikel 19 och 26

FUB Malmö stödjer förslaget om att etablera LSS-boenden särskilt riktade till äldre. Dessa stärker möjligheten att välja boendeform, få anpassat stöd, samt möta åldrandets behov i en miljö som ger trygghet och delaktighet. Artikel 26 understryker vikten av habilitering/rehabilitering i alla livsfaser.

3. Social gemenskap och delaktighet – artikel 30

Stora åldersspann i dagens LSS-boenden kan skapa ojämlika villkor för aktiviteter och delaktighet. Anpassade boenden för personer i samma livsfas stärker möjligheten till gemenskap, aktivitet och meningsfull vardag.

4. Hälsa och trygghet – artikel 25

Personer med intellektuell funktionsnedsättning drabbas ofta tidigare av åldersrelaterade sjukdomar. Specialiserade boenden skapar bättre förutsättningar för medicinsk uppföljning, samarbete med hälso- och sjukvård och förebyggande arbete.

5. Mobila specialistteam – artikel 19 och 25

FUB Malmö ser mycket positivt på förslaget att utreda mobila team med specialistkompetens kring både funktionsnedsättning och geriatrik. Detta kan stärka tryggheten och minska glappet mellan LSS, primärvård och regionens specialistvård.

6. Delaktighet och inflytande – artikel 4.3 och 12

Brukare och deras organisationer ska involveras i utformningen av insatser och riktlinjer. Det är i linje med artikel 4.3. Artikel 12 betonar rätten till beslutsstöd i situationer där kognitiva förändringar påverkar beslutsförmågan.

7. Aktiv involvering – CRPD artikel 4.3

I enlighet med CRPD artikel 4.3 ska personer med funktionsnedsättning aktivt involveras i all utformning av politik, riktlinjer och insatser som berör dem. För FUB Malmö innebär detta att äldre brukare, anhöriga och funktionsrättsorganisationer ska vara delaktiga i varje steg av processen – från planering och beslutsfattande till genomförande och uppföljning. Aktiv involvering säkerställer att nya boendeformer, arbetssätt och stödinsatser grundas i verkliga behov och erfarenheter hos målgruppen.

8. Möjlighet att fortsätta arbeta i Daglig verksamhet efter 65 – CRPD artikel 19 och 27

Precis som andra i samhället ska personer med daglig verksamhet ha möjlighet att fortsätta arbeta även efter 65 år. För många är den dagliga verksamheten en arbetsplats i ordets rätta bemärkelse – en plats där man bidrar, deltar och har sin sociala gemenskap. Därför ska övergången vid 65 inte automatiskt innebära att arbetet upphör.

CRPD artikel 19 och 27 betonar rätten att delta i samhällslivet och i meningsfull sysselsättning genom hela livet. Möjligheten att fortsätta i daglig verksamhet måste vara en individuell rättighet, baserad på brukarens vilja och behov – inte på administrativa åldersgränser.

9. Färdtjänst, mobilitet och ekonomi – CRPD artikel 20 och 28

FUB Malmö vill särskilt betona att en fungerande färdtjänst är en avgörande del av äldres möjlighet att leva ett gott liv inom LSS. För många äldre brukare, särskilt efter pensionering från daglig verksamhet, är färdtjänsten helt avgörande för att kunna upprätthålla sociala kontakter, delaktighet, hälsa och meningsfulla aktiviteter.

CRPD artikel 20 fastslår rätten till personlig rörlighet och artikel 28 rätten till adekvat levnadsstandard. För äldre inom LSS, som ofta lever med små ekonomiska marginaler, riskerar höga kostnader för färdtjänst att leda till minskad rörlighet, isolering och sämre hälsa.

För att satsningen på äldre inom LSS ska få fullt genomslag behöver Malmö stad säkerställa att färdtjänsten är ekonomiskt tillgänglig, att kostnader inte begränsar resor och att mobilitetsperspektivet integreras i planeringen av insatser och boendeformer.

Fördjupande perspektiv på åldrande, hälsa och livsvillkor för äldre med IF

Det generella åldrandet startar tidigare hos personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Det beror både på funktionsnedsättningen i sig och på levnadsvillkor som ofta innebär mindre fysisk aktivitet, sämre kost, mindre socialt nätverk och högre förekomst av ohälsosamma livsmönster. Det förebyggande hälsoarbetet blir därför minst lika viktigt – och i många fall ännu viktigare – för äldre personer med IF jämfört med andra äldre. Många kommuner arbetar idag förebyggande enligt Fingermodellen. Samma ambitionsnivå behövs för äldre personer med IF.

Det är också viktigt att betona att åldrandet ser väldigt olika ut. Orken och funktionsförmågan varierar kraftigt mellan individer, och insatser måste därför utgå från personens egna behov och förutsättningar.

När det gäller det medicinska omhändertagandet är det relevant att jämföra med äldreboenden där läkare rondar regelbundet. Ett motsvarande arbetssätt behövs även inom LSS-boenden, där äldre personer ofta får mer komplexa vårdbehov.

Daglig verksamhet (DV) är en rättighet så länge personen är i yrkesverksam ålder. I Sverige har arbetstagare rätt att arbeta kvar till 69 års ålder, och motsvarande princip bör gälla DV. Samtidigt framgår det av förarbetena att deltagare som behöver fortsatt verksamhet efter denna ålder ska få möjlighet till det. Det kan handla om anpassad, lugnare verksamhet, kortare dagar eller färre dagar i veckan.

För att ge personer med IF likvärdiga livsvillkor som andra äldre behövs även träffpunkter riktade specifikt till äldre med IF. Träffpunkten i Kirseberg är ett gott exempel, men behovet är större än så. För de som inte längre orkar resa är aktiviteter i det egna boendet avgörande. Det minskar risken för isolering och skapar möjlighet till social kontakt utanför personal och grannar i boendet.

Det behövs också en långsiktig strategi för LSS-äldreboenden. I dag händer det att äldreboenden inom LSS får svårt att fylla platser, och att en ung person som behöver sitt första boende flyttar in när en äldre person gått bort. Det gör att boendet inte fungerar som ett äldreboende över tid. För att stärka förtroendet och tydliggöra nyttan med att flytta till ett äldreboende för personer med IF behöver kommunen kommunicera vad som erbjuds, såsom:

- mer personal
- kompetens inom åldrande och demens
- mer aktiviteter och social samvaro
- grannar i liknande ålder

Det är också viktigt att erbjuda tydlig information till anhöriga, gode män och – inte minst – personen själv. Studiebesök eller digitala visningar kan underlätta beslutsprocessen. En egen kö till äldreboenden, där endast äldre personer med IF kan flytta in, stärker boendeformen. Det behöver också finnas en rutin för att erbjuda äldreboende i god tid, eftersom beslut kan behöva mogna över tid, samt regelbundna genomgångar av situationen i kommunen för att identifiera vilka som kan behöva flytta inom de kommande åren.

Sammanfattning

FUB Malmö tillstyrker förvaltningens förslag. Malmö har möjlighet att ta en nationellt ledande roll i att säkerställa goda levnadsvillkor även i ålderdomen, i enlighet med CRPD. Särskilda LSS-boenden för äldre, satsning på mobila team, stärkt färdtjänst och ekonomisk tillgänglighet är viktiga och nödvändiga steg.

För FUB Malmö

Jeanette Fridh